Ч. 157 (11.410). Львів, середа 18. липня 1928. Opłata pocztowa zapłacona ryczałtem. Рік XLVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло". Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

П'ятиліття конституції СРСР.

Львів, 16. липня 1928.

Дня 8. липня 1928 р. святкували в Москві незвичайно торжественно п'ятиліття союзної конституції. У святі взяло участь також 600 харківських робітників. Були там, очевидно, і делегації інших союзних республік, бо мусіли бути. Інакшеж п'ятиліття союзної радянської конституції не малоб загальносоюзного характеру.

На святі виголошували лідери ком партії та союзного уряду відповідні промови, але найцікавішою з них була промова Енукідзе, виголошена в імени союзного уряду. „Конституція Союзу забезпечила — казав він дословно — **єдине керівництво** соціялістичним будівництвом Союзу, забезпечила **єдине керівництво** культурно - економічно - господарським розвитком країни".

Промовляли й харківські робітники Духно й Синіцин, та видно, що їх промови були мало цікаві, коли нема їх навіть у офіційній радянській пресі. Змісту промов можна легко здуматися. Вони в нічім не могли ріжнитися від принятих там шаблонів та не могли не мати цілої низки комплиментів на адресу союзного уряду, його великого післанництва в розвязці національної справи і т. д. і т. д.

Для нас, без сумніву, найцікавіше наведене вгорі ствердження Енукідзе найважнішого моменту союзної конституції, а саме: величезного державного централізму у тому державному творі комуністів, що зветься нині: Союз Радянських Соціялістичних Республик. Тому не диво, що святкування комуністами п'ятиліття теперішньої конституції розбуджує в нас деякі невеселі рефлексії.

До 1923 р., тобто до приняття нової конституції, УСРР мала бодай формально деякі признаки незалежности. Вона була тоді звязана з РСФРР окремим договором про спільну армію, фінанси, комунікацію, але закордонна політика всеж таки була формально в руках УСРР. Тому й на заході виступали перед світом окремі дипльоматичні чи політичні представники УСРР. Це мало своє значіння на зовні. Фактично-ж української державної незалежности УСРР і тоді не було, бо вся влада в Україні і в Росії була в руках єдиної сцентралізованої комуністичної партії, що звалася російською (тепер вона зветься всесоюзною). Отже зрозуміла річ, що партія, як єдине джерело і фактичний виконавець радянської влади на всій території бувшої Росії, мусіла боротися і проти ілюзоричної, чисто формальної незалежности України назовні. А це було тим лекше, що КП(б)У, складова частина РКП, тобто російської компартії, була тоді пересичена русотяпством, великодержавницьким російським червоним імперіялізмом (тодіж українці кидали ряди КП(б)У та переходили до нелегальної УКП) та ворожим відношенням до українських національних аспірацій навіть у чисто культурній ділянці. Тодіже чи не найяскравішим оборонцем України був румун Раковський. Таким чином при допомозі нової конституції із 1923 р. Україну зуніфіковано й формально з Росією. УСРР стала складовою частиною Радянського Союзу та дістала офіційний титул „**союзної** республики", що в комуністичній номенклятурі означає вищий ряд автономізму. Бо є там ще й „автономні республики", „автономні области" і „автономні краї".

Фінанси, комунікація, армія, шляхи, закордонна політика, промисл і торговля стали цілковитим і виключним монополем Москви. Це формально. Фактично-ж все державне й суспільне життя з найріжнороднішими його проявами стала нормувати в головних, підставових справах виключно й єдино Москва, точніше центральний комітет комуністичної партії. Більшого централізму, як є в СРСР, важко собі тепер уявити! Здійснювання цього централізму відбувається передовсім через партійний моноліт.

Колиб ми бажали приглянутися тим наслідкам, які спричинила для України ця конституція за 5 літ свого істнування, то ми мусілиб писати або цілі томи, або означити їх одним коротким реченням, а саме: **Україна стала кольонією Москви під кожним оглядом.** Бож її використовує Москва не тільки під господарським й економічним оглядом. Вона використовує її і політично, бо робить з неї капітал для своєї закордонної політики, а ще більше капітал для пропагандивних цілей Комінтерну. Побоюючись політичного й економічного сепаратизму, Москва намагається при допомозі своїх вірних та відданих слуг з КП(б)У запрягти на свої услуги й усі духові, потенціяльні сили молодої, бо щойно відроджуючоїся української нації. Звідси такий страх перед українською літературою, що черпалаб зразки та первовзори до своїх оригінальних цінностей не з Москви, а з Европи. Звідси така велика та завзята кампанія й акція за опанування української національної стихії, що шукає своєрідних форм свого вияву та унагляднення передовсім у чисто духових цінностях.

Очевидно, що досі практичні наслідки тієї союзної конституції випали негативно для державности української, як такої. Але не менше негативні вони й для комуністів. Бо це, що з „хвилювизму" у літературі перетворилося в „шумськізм" у політиці, у „волобуєвізм" у економіці, має велике історичне значіння. Тут річ не у Хвильовому, Шумському чи Волобуєву як особах, тут річ у самій проблемі, яку вони порушили. Ця проблема є для комуністів і для нас першорядної ваги. Своїх „промахів" перед комуністами відреклися вже деякі „хвилювісти" і сам Хвильовий, відреклися і деякі „шумськісти", відречеться і Шумський. Те саме буде і з Волобуєвим. Та чи цим вичерпується проблема всебічного і до того стихійного унезалежнювання української нації від чужих, насильно накинених їй у часи неволі політичних, культурних і взагалі всяких психічних впливів?

Кожна громада чи група ростинного чи звіринного світа тим і стала собою, що шляхом еволюції не тільки унаглядннювала, але й усовершувала свої питоменні признаки, що давали їй найбільше даних до забезпечення своєї самобутности. Те саме і з нацією. Вона мусить себе проявити як окрема одиниця, мусить зужити свою потенціональну силу та енергію на те, щоби якнайкраще забезпечити свою самобутню екзистенцію та використати всі свої цінности й богатства передовсім для себе. Такий закон природи! Його штучно зломити не вдасться, як не вдасться його ніяк ні оминути ні викривити. Тим більше не зробить цього союзна конституція.

Виховання в наших бурсах.

(Голос учителя).

В кількох числах „Діла" порушено справу наших бурс. Наші бурси виховують під цю пору (а також від богатьох літ) великий відсоток (який? — ледви чи хто й знає!) української середньошкільної молоді, що суне по світло знання й виховання з далеких, глухих сіл... до до культурнішого осередка, до міст.

Виховна мандрівка численних селянських дітей іде просто зпід селянської стріхи через гімназійні бурси й духовно-семинарицький етат на... парохію, або зпят на... шкільну посаду. Що таке „виховання" через учительсько-семинарійний інтернат по наших бурсах-інтернатах навчило метешівших із нас товариських форм у роді „Так-Прошу!" і „Ні-Прошу"!, — а не навчило навіть вилок держати, — це відчув на собі у пізнішому життї майже кожний вихованок. Тому ми так часто питали себе, чому нам недостає так богато товариської культури?..

Я перебував кілька літ по бурсах, бачив їх у життї кільканацять і на питання: „Чому?" — відповідав собі: Наші бурси — це жива відбитка нашого лихоліття. Збіднілий народ — бідні й бурси.

Бурса вже в нас добра, коли дає досить їсти, а найкраща, коли ще й учить їсти, а найкраща, коли ще й учиться каже. А виховання? Це люксус! Але правда, бурса вчить одної гарної виховної прикмети — солідарности... в страйках на кухню, вправи чи праксу. В деяких бурсах ще й досі бурсаки співають стару пісоньку „Семпер борщ, семпер борщ, раріссіме каша, а ніколи пироги — та потіха наша"...

Обстановка по бурсах чи не біднішa, як у нашій подільській селянській хаті. Одни святий образ, десять залізних ліжок, довгі столи, лавки біля них, спільна умивальня (при якій рано ліктями муситься місце добувати) — от і все! — Сплять всі часто, як оселедці, вчаться, як джмелі у гнізді.

Білять бурсу раз у рік, або малюють раз на десять літ. Зате приписів по стінах доволі. Всі вони мають за мету виховати за кілька літ з живих дітей — слухнину машину. ...І котиться опісля та машина-людина десятками літ до емеритури або крилошанських відзнак, читаючи ще деколи по дорозі життя пару українських газет чи книжок. На тому й усе кінчиться...

В такому виді стали у нас бурси кузнею типової галицької інтелігенції, навченої нікому на пальці не ставати (особливо чужому!), ждати без реметування на чергу, „слабшого за обшивку, сильнішому у пас", — а все обдумано, доцільно, хитро й розумно, бож по бурсах героєм став той, що відкрив новий спосіб чи засіб обійти приписи, вивести в поле префекта. О, справді: над тим ми днями й ротами думали, з щасливих, що вміли нову штуку втяти, згадували „од рода в род" — була традиція!

Такі бурси я отрітав. Можуть бути десь і кращі — не перечу; та я про них ні чував, ні їх не видав.

Чогож недостає нашим бурсам? Виховання! — Плянового, доцільного, життєвого ведення дітей, практичного старанного батьківського розуму, доброго, теплого материнського серця! Мудрого використання часу до праці-науки; мілого фізичного заняття-розривки по науці; довіря і любови вихованків і вихованків.

У цих недостачах завинили найбільше наставники — догляди бурс. Завинили вони тому, бо йшли туди люди, що часто все інше мали на оці, тільки не добро дітей. Одні пхались до бурси, бо то поплачувало, інших — на безлюдді — вмолували, от щоби там хтось був — так таки казали.

Якже направляти наші бурси?

Дати їм найперше розумних, дбайливих, люблячих і люблених наставників-виховників, що посвятяться праці, дуже тяжкій праці — вихованню бурсаків; дати гігієнічно-лікарську опіку-надзір; дати обдуманий розподіл праці-занять (на цілий день, на цілий рік), щоб вихованок не чипів при столі над книжкою від 3—9 год. вечером і три години бездумно шепотів під носом на велику втіху інших товаришів: „Бельфер думає, що я вчуся, а я не вчуся"; дати дітям змогу через зближення і пожиття з ними пізнати й засвоїти собі товариську культуру; навчити дітей пошани до фізичної праці, уладивши майстерню в бурсі та городець (навіть винаймлений подальше бурси); просити переплетника, випхача звірят-птиць, мічника, лещетаря, учителя танків і ін., показати дітям перші початки тих „штук" та дати їм конечні вказівки до дальшої праці; творити гуртки самоосвіти і самопосвяти (не курити, не пити, не гніватися і т. п.), кооперативної, театральної, національної праці.

А дальше: завести рішучо по бурсах річно 4—6 більших прогульок за місто — на села; одну, як можна й дальше, а крім того всякі спортові змагання.

Тут можна булоб навести ще багато інших справ, та це вже річ — думаю — подрібного „бурсацького кодексу".

Хтож все те має зробити? Очевидна річ: не рефект. Першу часть — заряд Виділ — другу. А діти при допомозі, під надзором і проводом префекта і проводом професорів мають усе виконувати. Він має тільки організувати й за всім доглядати, а діти мають самі все те переводити й так зачинати вже на шкільній лавці свою будучу працю для народу.

Наконець ще одно. Бурсами мусять зацікавитися що-найменше загал батьків дітей, як не цілий наш загал! Годі вже — як досі — спускатися на членів виділу бурси, що часом і не знають, яким чином вони попали на загальних зборах в бурсацьку халепу. Ті батьки, що їх діти виховуються по бурсах, мусять мати й хотіти мати голос. Вони шорову принаймеш двічи повинні зїхатися й нарадитися над справою виховання їхніх дітей, вибрати зпоміж себе „Батьківський Комітет", що буде мати змогу переводити рішення збору батьків спільно і в порозумінні з префектом в життя. Словом: бурси мусять отворити брами для батьків і загалу та спільно з ними вести важне своє завдання.

Кінчу — як у нас найлюбше кінчати: Проситься Головну Управу „Рідної Школи", щоб вона своєю національно-виховною програмою обіймала також бурси, як не останнє звено у вихованні молодого покоління, простудіювала ту справу, робила бурсацькі [illegible] і в той спосіб у найкоротшому часі створила з [illegible] бурс — рідну українську культурну хату!

М. Зубрий.

Студентський зїзд у Парижі.

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 11. липня 1928.

I.

З початком серпня буде тут міжнародній зїзд студентства 35-ти націй. На порядку нарад виписані два питання: питання рівноважности дипльомів і питання виміни студентів.

Рівноважність дипльомів: зїзд буде домагатися, щоб у віці між 18 і 24 років, у часі своїх студій, будучий адвокат, лікар, інжинір міг переїхати на рік-два на чужину і там супокійно далі студіювати, не нарушуючи проте черги і речинців своїх іспитів. Щоб таке було можливе, треба, щоб університети ріжних держав признали за важні іспити, вже посkладані в чужих університетах. Це неможливе без загального вирівнання програми. Вирівнання таке, кажуть, булоб нелегке, та воно не неможливе. Вже від ряду років домагаються такого вирівнання програм і зрівноваження дипльомів зїзди студентів латинських націй Европи й Америки — досі без особливого успіху. Чи матиме кращий результат всесвітній студентський зїзд? Ледви — покищо принаймні. А все таки домагання таке треба ставити і треба його пригадувати раз-у-раз. Здійснення його було би користе для великих західних націй, ще корисніше для культурно відсталих народів Східної Европи і Балканів.

II.

З переведенням у життя такого зрівноваження дипльомів покінчилисяб нарешті й комедії, звязані з нострифікаціями дипльомів наших студентів, добутих у заграничних університетах, на підставі праць у безконечно вищих від польських — наукових заведеннях.

Одначе — це музика будуччини, і то ледви чи близької будуччини. Щоб усі держави й усі парляменти приготовили й прийняли одностайний плян навчання і одностайну програму іспитів — кілько на це треба би часу, навіть при добрій волі поодиноких урядів! Можливо, що — чого і собі, і Річпосполитій щиро бажаємо — скорше буде переведена недобровільна ревізія кордонів у змислі етнографічного принципу, ніж Річпосполита згодилась, аби наші студенти з Праги і з Відня, з Берліна і з Парижа могли користуватись в рідній землі своїми закордонними дипльомами, не перейшовши вперед усіх перепон і труднощів польської нострифікації...

III.

Менше значіння для нас виявляє поставлена на чергу нарад зїзду справа виміни студентів. Домагання це виходить з факту, що прожиток студента в готелі на чужині щораз більше дорожіє, і що було би дешевше з грошевого погляду і доцільніше з морально-культурного, якби родини вимінювали поміж собою своїх синів-студентів. У теорії це гарне й доцільне. Але в практиці? Українська, польська або болгарська чи сербська родина певне дуже радо згодилась би післати сина до Німеччини або Франції, і зате гостити в себе студента німця або француза. Але навпаки. Котрому німцеві цікавий напр. львівський чи софійський університет? Хіба якомусь фільольогові або етнографові, а таких не багато. Але навіть між Німеччиною і Францією такі виміни могли би доконуватися тільки виїмково. Німці — це показує досвід — радо висилали би своїх дітей до Франції, до французьких родин і заведень. Але за те тільки якісь виїмкові батьки французи мали би охоту посилати своїх синів у німецькі школи й у німецькі родини. На цю відразу пересічного француза до всього, що пахне німецьким побутом і німецькою культурою, складається чимало резонів і пересудів, більше або менше обоснованих, та вона безперечно істнує і не видко ще багато познак її ослаблювання. Хіба виїмково їде в Німеччину доповнити свої спеціяльні студії один чи другий французький германіст або історик.

А звичайну, буденну потребу навчання німецької мови у французьких школах (воно зрештою від війни дуже занепадає в порівнанні з навчанням мови англійської) заспокоють тут розсіяні по всіх школах германісти альзаського роду.

В. П.

Всі українські діти до української школи! — Хто минає рідну школу і посилає дитину до чужої школи, той ворог своєї дитини й української нації!

Вічевий рух.

ДРОГОБИЧЧИНА.

Дня 7. липня н. р. відбулося велике справоздавче посольське віче в селі **Попелях**, дрогобицького повіту. У вічу взяли масову участь як селяни й робітники, так і жінки та дівчата. Віче отворив короткою поривaючою промовою іменем Української Парляментарної Репрезентації посол Антін Максимович. Предсідником зборів обрано на загальне бажання місцевого пароха і заслуженого діяча о. Василя Мацюрака, секретарем став п. Василь Биковий. Відтак забрав слово посол Антін Максимович і в довгій промові зясував теперішне положення нашого народу, працю й тактику послів і сенаторів нашої партії на соймовій арені, пояснив боротьбу з затіями, щоби звалити нові податкові тягарі на наше населення, обговорив приступно сусідський похід на українське шкільництво, справу недостаточної амнестії для політичних вязнів, справу важкого положення нашого робітництва по тартаках і шихтах і вказав накінець на вагу одної політичної організації в рядах УНДО. Відтак вивязалася широка дискусія, після якої ухвалено повне довіря для праці й тактики Української Парляментарної Репрезентації, а для посла Антона Максимовича зокрема і поставлено зазив не зійти ні на крок з наміченої лінії для виборення кращої долі українській нації. В резолюціях ухвалено одноголосно, що українці в теперішнім тяжкім положенні повинні всі до одного згуртуватися під жовто-блакитний прапор, а всі посли й сенатори, що стоять на національній плятформі, зєдинитися в одно однозгідне представництво на парляментарній арені, щоб наші посли найшли шляхи, як найти підмогу незаможним на осінні засіви, як добути кредити для наших кооператив, дальше резолюцію з шкільній справі, в справі заведення української мови навчання в школі в Попелях з уваги на те, що до тої школи ходить тільки четверо дітей римо-католиків, у справі направи повітових доріг, у справі важкого положення заточенців-учителів, у справі допомоги „Рідній Школі“ і т. д. Всі ці резолюції перейшли під ґрімкі оплески вічевиків. Посол Антін Максимович збирав по вічу матеріяли до соймових інтерпеляцій і просто з Попелян виїхав на дальші віча в гори.

По широкому світі.

У складі італійського кабінету там зміни: подались до димісії міністер фінансів Вольпі, мін. освіти Фідеаь і 8 заступників.

Райхстаг після довгих дискусій рішив передати до юридичної комісії законопроєкт про проголошення дня веймарської конституції національним святом.

Англія приєднається вповні до мирових проєктів Спол. Держав.

У Льондоні почалась конференція проти імперіялістичної Ліги, основаної комуністами.

Є звістки з Каїра, що єгипетський парлямент буде розвязаний, тому, що націоналісти відмовилися від співробітництва з новим урядом.

Грецький парлямент розвязаний.

Між Англією і Туреччиною ідуть переговори про пакт дружного союзу, в якім Англія дістане права до нафтових теренів.

Над Рейном почались маневри француз. окупаційної армії.

Театри.

Міський „Театр Новин“:

17-го Нова програма „Qui pro Quo“ п. з. „Типи“.

18-го Нова програма „Qui pro quo“ п. з. „Типи“.

КІНА.

„Палас“: „Мущини перед шлюбом“.

„Лев“: „Легкосерда Зузя“ і „Рін-Тін-Тін“.

„Апольо“: „Дівчур“.

„Фатаморгана“: „Великоміські дами“

„Байка“: „Найновіші пригоди Тарзана серед мавп“.

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА.

ВЕНЕЦІЯ.

Нариси з профілю.

I.

Даремне сталиб ми шукати в інших країнах такого міста, як Венеція, яка має в собі стільки супокою, свята, краси! Прудке, бурхливе минуле, що кипіло тут у промислі, купецтві, що цвіло в роскішному — так: роскішному! — мистецтві скульптури, архітектури, малярства, стало сьогодні тлом сильної лагідности, на якому гомоном мерехтять воркотіння голубів, усміхи людей богатих, зітхання і сварка нуждарів.

А море — як колись, так і тепер — при берегах ліниво потягається то зітхає, мов розпещена, чудова коханка; то плеще до супокійного життя, як і давно плескало до бурхливого, мов сваха на весіллі: завсіди веселе, ясне, втішне, іноді трішки насуплене.

При березі стоять човна-ґондолі; вибиваючи на хвилях такт монотонної розмови вижидають не на дожів, сенаторів, інших богачів-венетів, а на англійського, французького чи якого тільки захочете — з цілого земського гльобу! — богатиря.

Буває, що інколи сяде в ґондолю нащадок славних прадідів-венетів та мріє про... їх щастя — у своїй убогости. Опріч слави прадідів і дещо готівки з продажі палати для кіна, готелю, реставрації — нічого більше йому не залишилося.

II.

Майдан Марка безнастанно гомонить, воркотить, щебече. Люди, голуби, ластівки, сонце, базиліка, яка на візантійському тлі прибралась у лінії всіх стилів — усе те творить рухливий образ святочного, мирного життя. На приспі базиліки Марка під цінними стовпами, здобутими дожею Юстиніяном Партечіпацієм (816—817 рр.) на Сараценах у Сицилії, які тепер стоять тут густим мармурово-алябастровим лісом на фасаді, мов тінь роскоші, краси, супокою проповзе нужда: обдерта в лахманах, із худим, морсько-восковим лицем, із худими зневіреними очима. Та це зовсім нікого не бентежить. Венеція від перших часів свого істнування — радіє! Раділа, як морю виривано по клаптику твердої землі: що вирвано морю — оставало її. Нікому не платила за добутий ґрунт*). Радіє і сьогодні чужинцям-гостям усіх народів, усіх рас.

Сиплються квітами голуби. Прядоволосим англійкам, сідаючи на рамена, зазирають нахабно в сині очі. Деякі голубки мають дуже розкуйовдані хребти від частого воркотіння з голубами, чим уподібнюються до людини. Побачите тверезого, суворого, самолюбивого англійця, якому чужа сантиментальність нашого покрою, а як побачить, що голуб і до нього прилітає та сідає на рамя — він купує мірочку кукурудзи — за 1 ліру! — й годує стадо голубів. І під теплим дотиком дзьоба птахи грізні морщини його чола розтягаються в усмішку на устах.

На цьому великому майдані св. Марка, що похожий до розлогої салі зі стелею-простором, розташовані по боках столики чотирьох кавярень. Із них „Фльоріян“ — найдавніша, історична. Заложена тут за часів панування Австрії, в ній сходились чи скривались італійські конспіратори.

На переміну, безнастанно грають музики. Найцікавіше, що джезбенду, якого спазматичні згуки краси в інших містах напоюють тіла спрагненим божевільних судорогів, тут ніколи не чується.

Сміх — наче тут смуток незнаний.

Напроти майдану біля базиліки ліворуч розтягнувся на леві вигідно молодий хлопчина. У нього кашкет на бік, розхристана сорочка; сперся руками в сильну мармурову голову гордого венецького лева, а на руки поставив свій підборідок і дивиться, слухає...

III.

Здавалосяб, що тут таки справді ніхто не хоче терпіти, сумувати. Що всі, яких стрічаєте, яким дивитесь у вічі з усміхом доброго, свіжого здоровля, — що всі вони й ви з ними, здані забуттю, лагідности моря, містицизму святинь, дивно-оригінальній красі палат і їх стилів.

Сонце заливає море, місто. Воркотіння голубів, гомін людей зливаються. Одні другим вештаються поперед очима, граються.

У просторах, мов квітисто-зеленим лугом, колишеться гомін дзвонів св. Марка. Давно знаний мотив: навіщо писати про це? Дзвонам прислухувалися і прислухуються письменники, поети, музики — романтики, реалісти, декаденти, футуристи. Одначе слухаючи цих дзвонів, чуєте ніколи нечувані мельодії, слова, мову. Хотілосяб почути ці мельодії усучасненого музики, поета, побачити їх маляря...

Вони, мельодії, черпають свою силу, красу, незбагнутість у сонці, у лініях і ясности базиліки св. Марка, палати дожів, у грайливій воді лагуни. Певно вбігають до церков Захарія, Івана й Павла, Юрія, далі Скявоні, Марії деля Салюте й інших і там пестяться колірами Тіціяна, Тінторета, Івана Беліні, яких Мадонни цими пестощами усміхаються. Вони, ці Мадонни, такі скупі на радість, так уміють свій біль з міцю терпіти, що тільки й усміх у них бачите.

Ось так: мельодії дзвонів Марка! Дивні!...

А у вузькій вуличці — зветься: Кале деї Фузері — крізь отворене вікно цілими пригорщами нужда жбурляє їдку, нестерпну, бридку лайку, сварку родини венецького робітника. У сварці, хоч на хвилину, топляться злидні життя.

В іншому „Кале“ майже на голову паде вам важкий, брудний лахман, мов фрагмент того незнаного, на весь світ славного міста

IV.

Гойдаючись, проходять венетки, загорнені в широкі шалі-хусти. Йдуть повагом. Плещуть язиками на буденні теми в милому венецькому діялекті. Ніхто не гонить, не спішить. Тут ні кіньми, ні самоходом, ні трамваєм не наїде.

Стрічає вас молода венетка з чорними, живими очима, з кучерявим, блискучо-темним волоссям, струнка, усміхнена й питає своїми пахучими устами — той запах ви бачите —:

— Che ora xelo, signor, par piaser?

— . . . .

— Grazie, signor!

І до товаришки своєї, мов свіжою росою-мовою, говорить про годину:

— Xe un boto e trenta e un minuti, ciò!...

І хоч ви не хотіли би зрозуміти цього діялекту, то при цій дівчині зрозумієте його й відповісьте на її запитання.

---

*) P. G. Molmenti: La storia di Venezia.

З життя наших установ.

Кредитова кооперація.

Зїзд кооператив в справі засновування й організації кредитових кооператив першого ступня відбувся дня 16. липня н. р. в Льокали Центрального Кооперативного Банку у Львові при участи 43 відпоручників кооператив і 14 кооператорів.

По відкриттю зїзду дир. д-ром Костем Левицьким обняв провід зїзду о. Василь Кулик з дир. Шахновичем з Бібрки, покликавши на секретаря п. Маркіяна Кисілевського і удїлив слова референтові дир. О. Своєчеві. В рефераті піддав референт під дискусію зїзду справу організування кредитових кооператив на таких підставах:

Кооперативи мають бути організовані на підставі самопомочи і самовистарчальности. В слід за тим повинні бути організовані по районах з необмеженою порукою і всі мають бути одного типу як для сіл так і для міст та мають опиратися на розмірно **високім уділі** напр. 100 зол., складанім дрібними квотами напр. по 2 зол. в певних речинцях, напр. що 3 або 6 місяців, з тим, що вступаючий ставав би членом зараз по вписанию перших 5 зол., котрі мається вплатити при підписанні членської заяви. Таким чином кооператива в протягу кількох літ дійшла би до розмірно значного власного майна на уділах, який був би підставою здорового і правильного розвитку кооперативи. Сама ж кооператива необмеженою порукою стягнула би в своїм окрузі **дрібні вкладки ощадности, які становили би головну часть** оборотового капіталу. З кредиту банкового не може кооператива уділювати позичок членам, тому, що банковий кредит має становити лише резерву виплатности кооперативи **на чорну годину, тоді коли** би були значні несподівані виплати вкладок. Банковий кредит в цім випадку був би до сплати в короткім часі.

Над рефератом вивязалася дискусія, в якій висказували свої погляди поодинокі промовці. В дискусії забирали голос пп.: Пашкевич з Коломиї, Мацьків зі Стрілиськ, Прибитківський з Косова, Ковалевський з Луцька, Шахнович з Бібрки, Харамбура з Яворова, д-р Мудрецький з Чесанова і голова Ревізійного Союзу інж. Юліян Павликовський.

На внесення дир. Ковалевського вибрано комісію, зложену з референта, д-ра Соловія з Берестя та п. Сінка з Тернополя, Ковалевського, Пашкевича і Харамбури, яка з делегацією Ревізійного Союзу на підставі переведеної дискусії має перевірити предложений проект і предложити Ревізійному Союзові до остаточного вирішення.

Наглий суд у справі нападу на почту?

Нині, у вівторок зачнеться наглий суд над обвинуваченими у виконанні нападу на почту при вул. Глибокій ч. 3. Перед судом стають як обвинувачені: Вол. Ординець, бувш. семинарист, Вол. Мирош, абс. прив. торг. школи, Евг. Качмарський, бувш. студ., його брат Роман Качмарський, бувш. семинарист, Ів. Плахтина, електромонтер. Крім них арештовані ще: Евг. Скіцький, мех. монтер, Веня Кравевська, семинаристка, Ів. Штокало, шофер. Колиб ухвала в справі наглого суду запала нині рано, то розправа зачалася би у великій салі суд. будинку при вул. Баторія около 10. год. передпол.

Обвинувачує прок. Сивуляк, боронитимуть українські адвокати з д-ром Шухевичем на чолі.

Ріжні вісти.

У ЛЬВОВІ ВИЙДЕ 300 ВЯЗНІВ НА ВОЛЮ.

На основі амнестійного закону із львівської вязниці вийде на волю 300 вязнів, між ними засуджені за політичні проступки, за виїмкою комуністів. Досі випустили 52 вязнів, яких кари не перевищували 6 місяців. У справі інших вязнів роблять приготування, аби якнайскорше найшлися на волі.

СПЕКА.

З Польщі дня 15. липня температура вагалася між 27 і 34 степ. Ц., а 16-го наступило підвищення температури. Метерологічний інститут стверджує, що 17-го буде теж спека, при скильности до бурі.

У Німеччині спека доходила до 38.7 ст. Ц., а в ночі 29 ст. Яких 2 міліонів берлінців виїхало в підміські околиці.

АМУНДСЕНА НЕ ВІДНАЙШЛИ.

З Осльо подають, що вістка про віднайдення Амундсена показалася неправдивою. Досі не найшли теж групи Алесандра.

БУДЕННИЙ У КОВНІ.

З Москви прийшла вістка, що уряд СРСР. постановив вислати до Ковна військову місію з ген. Буденним на чолі. Місія має навязати тісні взаємини з червоною армією й литовським військом.

Аг. Тас повищу вістку заперечує.

ВЕЛИКА ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

На мюнхенськім зал. двірці зударилися поїзди Мюнхен-Авсбург-Нірнберг. Наслідком страсения запалилися у вагонах посп. поїзду резервуари газу. Полумя обхопило весь поїзд. Урятувалася лише більша часть пасажирів другого підміського поїзду. Зате подорожні спец. поїзду гинули у полумю в перевернених і замкнених вагонах. Добули 11 звуглених людей, 15 бореться зі смертю, кількадесять попарених і ранених.

ВБИЛИ ПРОВІДНИКА МАКЕДОНСЬКОГО КОМІТЕТУ?

Білгородська „Політика" подає нестверджену вістку, що в Софії вбито провідника Македонського Комітету Михайлова. Покійний, як кажуть, зорганізував убивство ген. Протогерова.

ДЖОЛІТІ ВМИРАЄ.

З Медіоляну повідомляють, що стан здоровля Джоліті погіршився. Він приняв уже Найсв. Тайни.

НОВИНКИ

— **11 підозрілих у злочині.** В Яворівськім повіті, у Грубешові, вбили недавно селянина Івана Забродного. Поліція арештувала аж 11 місцевих селян, обвинувачених у цьому спільному злочині.

— **Свинська історія.** Процес проти львівського ковбасника Новака затягається. Замісць трьох днів він триватиме щонайменше тиждень. Між зізнаннями свідків, недавніми приятелями Новака так само нелегко відріжнити правду, від брехні як у фабриці Новака важко було відріжнити свинячу ковбасу від кінської. Знавці ствердили, що без конини в цій фабриці не обійшлося. Суд, що радитиме далі від нинішнього дня має ствердити, чи при продукції ковбас і доставі мяса до війська не обійшлося також без хаборів, фальшивих зізнань і фальшивих печаток на нездоровім мясі.

— **Катастрофи.** У нім. місті Вірцбург вибух у порохівні убив 4 особи а 24 ранив. — На побережі Чіле хмаролім залив одно місто. — На стації Білостоку зударились два поїзди; 5 осіб ранених. — Перед франц. містом Бельфор у поїзді що зійшов із шин 3 особи збиті, 16 ранених.

— **Промоції українців у Празі.** На Карловому університеті в Празі промувалися на докторів прав: дня 27 червня галичане: Паловань Іван (Теребовля, Гуминська) і Петрина Петро; дня 2. липня Зозуля Яків з Великої України (Лебедин) і Ілюк Данило з Буковини (Звеняче).

— **Вітри на Україні.** Від одного земляка з південної України дістаємо такого листа: „Надії на урожай трохи покращали. Але вітри холодні, рвачкі, палючі віють, віють настирливо, невгаваючи і все сушать, сушать... Такої кепської весни й літа не памятають старожили. Літниська наші (Одеса, Крим) зовсім мертві. Багато віль порожнюють. Літники сновигають, як сонні мухи в осени. Коло крамниць — хвости (черги). Продуктів бракує. Хліб темний, тільки й то по карточках. Для робітників по $1\frac{1}{2}$ ф. на день, для службовців по 1 ф. кормів для скотини діставати дуже тяжко й по таків ціні аж сміх бере. Пуд (16 кільо) ячменю 7 карб. (3.50 дол. ам.), пуд макуха 3 к. 50 коп. Сподіваємося, що то тимчасова криза. Баклажанчиків та вудженої риби, що їх колись ми так смачно заїдали, дуже мало й дорогі. Ми їх не їмо. Взагалі їсти доводиться не те, що може потрібне для підтоптаних організмів, а те, що дістати можна".

— **Більшовицька цензура.** Один із наших книголюбців зібрав голоси львівської преси — української й польської з нагоди столітньої річниці заведення Оссолінських і вислав цю збірку до київського Українського Наукового Інституту книгознавства, але на превелике своє здивування дістав посилку назад із саркаментальним „заборонено". Нічого й говорити, що в згаданих статтях не було ніякої „політики", що підкопувалаб основи більшовицького ладу. Навіть за царського правління цензори були вільнодумніші і ставились іноді вибачливіше до нашого друкованого слова.

— **Що коштувала експедиція Нобіле?** На це дає відповідь шведська преса таким рахунком: 1) життя шведського професора Мальмгрена і двох італійців, що загинули серед ледів; 2) життя 6 пасажирів „Літама" (двох норвежців і чотирох французів); 3) життя 20 осіб, що згинули на пірванім діріжаблі; 4) життя італійського полковника Сора і двох ловців, що вибрались санками і імовірно згинули в боротьбі з медведями; 5) життя 10 мандрівників, що пропали серед снігів Шпіцбергена; 6) життя механіка Помеля, що впав із діріжабля. Тепер із цього списку буде очеркнений Амундсен з двома-трьома особами, коли провіриться звістку, чи Малигін вирятував їх. Шведська преса у списку жертв свідомо промовчує величезні матеріяльні кошта експедиції Дон-Кіхота Нобіле.

— **Ріжні вістки.** У Мадриді почав радити міжнародній конгрес для боротьби з раком; у ньому візьмуть участь представники 24 країн. — Наладили радіотелефон. комунікацію через Льондон між Осльо і Ню-Йорком; для приватних осіб 3-мінутова розмова коштує... 400 зол! — Управа „Охорони Здоровля" на залізн. шляхах Томська проголосила конкурс на засоби боротьби з мухами та тарканами („швабами"), звертаючись із покликом до всього населення. — У бельг. місті Лієж найшли на ґрунті фірми Ґерсталя закопаних 500.000 фр., гроші дістали нащадки власника. — Московська „Беднота" жалується, що на літній сезон бракує по селах кіс; „метальосиндикат" не приготовив замовлених 300.000 кіс. — Швайцарська преса підкреслює факт, що в історії її краю трапився перший випадок бунту вояк проти старшин: 10 із них засудили на 12 днів вязниці.

— **Зенон Яворський, хор. У. С. С. осягнув дня 27. VI. 1928 р. диплом інжінера на Високій Школі Хемічно-Технологічної Інжінерії на Техніці в Празі** 107 1—1

— **Стефанія Стахурівна з Берегова здала дня 27. червня ц. р. на торговельній інжінерії в Празі другий державний іспит і одержала титул комерційного інжінера.** 105 1—1

— **Аматорські Гуртки в краю будуть мати нагоду запізнатися з мало знаною в нас досі формою театрального мистецтва, а саме гротесковим театром Лялькок, який виїздає зі Львова на вакаційну мандрівку зі славнозвісним вже „Вертепом Наших Днів" — Галактіона Чінки і Ле-Ле. У „Вертепі" схоплені в сатирично-гумористичній формі прояви громадянського життя головно з виборчого періоду з метою виказати його деякі хиби і невластивости. — „Вертеп" відвідає місцевости: Сокаль 18/VII, Раву руську 19/VII, Любачів 20. VII, Яворів 21/VII, Радехів 22/VII, Броди 23/VII, Олесько 24/VII, Золочів 25/VII.** 108 1—2

Дописи.

СТРИЙ. (Меліораційна анкета). Філія „Сільського Господаря" в Стрию скликала на середу, 12. ц. м., начальників громад і представників кооператив з двайцятьох місцевостей стрийського та жидачівського повіту, заінтересованих в регуляції потоків Віжна і Кіца та в осушенні піль і пасовиськ, положених обіч цих потоків, щоби обговорити з ними переведення цеї великої, поверх 10 тисяч гектарів обіймаючої, меліорації. На нараду прибули точно представники всіх запрошених громад і кооператив. З Виділу філії були присутні — голова філії — посол Остап Луцький, заст. голови о. Андрій Пелевський, член філіяльної ради інж. агрономії Роман Стельмахів, та філіяльний інспектор рільничий інж. агр. Володимир Мосора. Долинська філія „Сільського Господаря" прислала на цю нараду інж. агр. Созанського як свого заступника. Голова філії, посол **Остап Луцький**, представив зібраним коротко досягнення філії на всіх ділянках її праці в 1927 і 1928 рр. (Хліборобська виставка, досвідні поля, ширення хліборобської освіти фаховими викладами, ветеринарійний курс, інтензифікація хліборобської праці, оборона станових інтересів і т. п.), перестеріг зібраних перед всевідським політиканським водоводом під назвою „заводове звязкові рольниче" і висуваючи живу творчу працю централі „Сільського Господаря", особливо в її новім відділі для аграрних операцій, живо й докладно накреслив плян великої меліораційної праці в повіті вздовж вище названих потоків. З цього приводу з признанням підніс посол Луцький почин десятильких громадян, які на відтинку своєї громади, згідно з загальним пляном, вже взялися до праці і під проводом о. Пелевського і фахового інжініра, радника Бартоша, без нічиїх допомог викопали 3 кільометровий канал. — По оживленій дискусії всі присутні одноголосно одобрили намір переведення цеї меліорації під технічним проводом меліораційного бюра при „Сільськім Господарі" у Львові і усталили плян переведення цеї справи. Треба й можна сподіватися, що стрийській філії „Сільського Господаря" вдасться допровадити і це нове велике діло до бажаного повного успіху.

ДОЛИНА. (Посольське справоздавче віче в Мізуні). В четвер, 12. ц. м., на св. Петра й Павла, відбулося за почином долинської повітової організації УНДО велике посольське справоздавче віче в Мізуні. З огляду на величезну скількість учасників, селян та робітників з Мізуня і околичних громад, віче пройшло під голим небом. До зібраної, щонайменше двохтисячної громади присутніх — звінко, живо і палко промовив посол **Остап Луцький.** Зібрані вислухали справоздання свойого посла з великим заінтересованням одобрюючи всю діяльність українського соймового та сенатського клюбу. Користаючи з нагоди прибуття посла до Мізуня, селяни й робітники цеї околиці виднигнули чимало важних потреб місцевого життя, якими треба заопікуватися. В першу чергу це справа шкідливого утраквізму в народніх школах і так званої комасації сільських шкіл, безсмертна комісарщина в громадськім і повітовім самоврядуванню, лісові сервітути, забезпечення перед шкодами диких звірів, охорона наших лісових робітників взагалі і перед самовільним касо хорих та заведення обезпечень від нещасливих випадків особливо, — додаткова реєстрація інвалідів, ренти для вдів та сиріт по загибших жовнірах австр. армії, кооперативи праці і т. п. Віче пройшло серед великого одушевлення присутніх.

ЖОВКВА. Гостина „Просвітянського театру". Нова інституція, покликана до життя Головним виділом Т-ва „Просвіта" своєю зверхною формою артистичною грою представляється дуже добре і перевищає значно теперішній уровень деяких наших театрів. Серед артистів бачили ми на сцені старших артистів пп. Сороку, Шеремету і паню Сорокову, і молоді охочі, талановиті сили як п-ню Кемпову, Костівну, Долиньску, Нікітина, Яковліва, Кемпа і ін. Цілий ансамбль під умілою рукою режісера п. Сороки це добре зіграний гурт, що вміло передає свої ролі і здобуває оплески від численно зібраної публики. На окрему увагу заслугують артистично вишколені хори, що моглиб виступати в концертах як самостійні гуртки з великим успіхом. Оркестра під диригентурою п. Сарамаги дуже добра. **Присутній.**

З наших установ.

Надзірна Рада **Тов. „Ощадність"** у Львові відбула своє чергове засідання в дні 29. м. м. під проводом голови д-ра Михайла Волошина. На цьому засіданні предложив член дирекції д-р Юліян Гірняк звіт з пропаганди ідеї масової національної ощадности в нашім краю, вказуючи на діяльність кількадесяти повітових відділів ощадности, а також на акцію почату жіночими організаціями: у Львові, в Станиславові і Коломиї, та на виснлку делегата до Америки.

По дискусії над звітом піднесено головно отсі три справи: 1) щоби з зілщем рожу оголосити практичні висліди пропаганди ощадности; 2) щоби наші посли при нагоді своїх звітів порушували потребу масової національної ощадности, та 3) щоби ревізори нашого Ревізійного Союза при нагоді своїх ревізій у кооперативах звертали увагу також на повітові відділи і збірниці „Ощадности" та їх контролювали.

Вкінці на предложення члена дирекції д-ра Костя Левицького переведено нараду над новою інструкцією в справі організації „Ощадности", беручи на увагу дотеперішні досвіди і помічення.

Зі спортового життя.

Еврап II. — Україна II. 4 : 1.

Україна III. — Легія III. 7 : 5.

Друга і третя дружина України виступила в сильно вакаційному складі, при чому гра велася серед великої спеки, що, розуміється вплинуло на темпо гри. Змагання з Евраном мали бути за мистецтво В-класи, але що на означений час обі дружини не були готові в комплеті, їх ведено як змагання товариські. Також товариські змагання розіграла й Україна III. з Легією III. Серед зазначених обставин змагання ці можна вважати радше за змагання тренінговими і наче на тренінгу грали члени всіх чотирьох дружин. Публики дуже мало.

Підгіря (Дрогобич) — Ропник (Борислав) 3:2 (3:1).

Дня 9. липня п. р. відбулися в Дрогобичі змагання в копаного мяча між українською дружиною „Підгіря" з Дрогобича і дружиною „Ропник" з Борислава з вислідом 3:2 (3:1) в користь „Підгіря". „Підгіря" зійшло цим разом з гриша побідно над одною з кращих дружин нафтового басейну, головно завдяки пильному тренінґові грачів під умілим проводом начальника мячевої секції п. Гриця Кобільника. **Д. Ш.**

Змагання лігових дружин.

Варшава. Польонія-Погонь 3:2 (1:2).
Познань. Варта-Чорні 2:1 (2:1).
Краків. Краковія-Гасмонея 3:2 (0:1).
Катовиці. Висла-Шлеськ 2:1 (2:0).
Торунь. Т. К. С.-Турнотя 2:0 (2:0).
Своєю перемогою над „Чорними" вибилася познанська „Варта" на чоло таблі.

Змагання А-кляси.

Ревера-Лєхія 2:1 (0:0).
8 п. лет.-А. З. С. 5:0 (3:0).
Рекорд-Погонь І. Б. 3:2 (0:1). Змагання тов.
Лєхія ІІ.-6. п. лет. ІІ. 4:3 (2:2). Змаг. Б-кляси.
„Ревера" (Станиславів), побивши львівську „Лєхію", має разом 14 пунктів і стала мистцем А-кляси львівської округи.

Байцування збіжевого насіння.

Нема сумніву, що нині необхідно заправляти (байцувати) насіння від збіжа, коли хочемо мати врожай, так само як треба класти навіз на ріллю. На жаль, все ще є в нас багато господарств, що не розуміють цього обовязку перед засівом, часто з нерозумної ощадности. Хто заправляє насіння дешевим способом, також не буде мати бажаних наслідків.

Тому, що час останніх засівів уже недалекий, пора пригадати хліборобам потребу заправ і то найкращої якости. Коли вони цього не роблять, то шкодять своєму господарству і причиняються до поширення ріжних шкідників, що їдають рослини. Хто хоче оминути втрат і подумає про заправу насіння, нехай послухає, що кажуть про це ріжні фахівці-знавці:

Проф. К. Гупенталь у „Колосах" ч. 38. 1923 р. пише: „Коли кажу про вживання насінньої заправи (байцу), а маю на думці головно пшеницю і жито то хотів би порадити хліборобам уживати головно „Успулюн", бо на мою думку нема нині кращого та кориснішого байцу. Щодо сніжкового грибка, який руйнує жито та пшеницю, то є він першорядним середником, а при цьому „Успулюн" має безпосередній вплив на збільшення врожаю".

Інж. М. Літинський у „Рільнику" ч. 8 з 1927 р. кінчить свої ріжні досвіди таким висновком.

„Мушу сильно зазначити, що хлібороби не повинні вживати синього каменя, тому, що він дуже шкідливий для кільчення зерна. Хто вживає формаліни мусить це робити дуже обережно, бо, в наших обставинах може причинити собі великі шкоди. Між ріжними заправами, загально відомими та перевіреними, на першому місці ставлю заправу Успулюн, щодо якого найповажніші дослідчі інститути сказали вже своє слово. Цього середника повинні би вживати хлібороби, коли має на совісти добро своїх засівів.

Інж. Марія Федюшко у своїй розвідці „Вплив ріжних середників на заправу зерна" так кінчить свою працю:

„З усіх патентованих середників найкращий вплив має „Успулюн". Навіть тоди довше мочимо зерно, від 30 хвилин до пів години, у розчині 0 на 25 відсотків, виразно бачимо корисний вплив цього середника".

Крім цих усіх прикмет, що причиняються до великого врожаю, ріжні практичні люди найшли в „Успулюні" ще й інші прикмети:

Д-р Лобачевський стверджує в „Рільнику" ч. 36. з 1927 р., що на частині поля обсіяного насінням пшениці, набайцованого на сухо „Успулюном" (30 гр Успулюну на 1 квадр. м зерна) гайворония, що звичайно там сідало на полі заправленім синім каменем, більше не появлялося. Крім цього врожай із насіння Успулюна був багато кращий. Можна би ще додати багато інших поглядів про користь байцування „Успулюном", але на це нема тут місця.

Тому Хліборобе, у власнім інтересі байцуй насіння „Успулюном"!

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

ОПОВІСТКИ.

„Вертеп Наших Днів" Галактіона Чіпки і Ле-Ле:

Сокаль,	середа	18/VII	1928 р.
Рава руська,	четвер	19 VII	„
Любачів,	пятниця	20/VII	„
Яворів,	субота	21/VII	„
Радехів,	неділя	22 VII	„
Броди,	понеділок	23/VII	„
Олесько,	вівторок	24/VII	„
Золочів,	середа	25/VII	„

82 а) 1—3

Новий Український Театр дир. П. Карбіневича.

Тухолька	18 VII Воскресеніє.
Сколе	19 VII Маруся Богуславка.
	20 VII Казка Стар. Млина.
Синев. Вижне	21/VII Гейша.
	22 VII Маруся Богуславка.
Корчин	22/VII поп. Воскресеніє.
Конюхів	23 VII Маруся Богуславка
	24/VII Вій.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів Ринок ч. 10.